коротко, тільки про окремі факти. Інколи ці факти не були прийнятними для поета. Це особливо стосується Гайдамаччини, про які в тогочасній історії були дуже обмежені та викривлені поняття. Тут Т.Шевченко повністю виходив із народної творчості, яка вплинула ій на висвітлення тих чи інших фактів, запозичених з інших джерел.

Творчий підхід до джерел народної поезії, використання кращих її зразків, трансформація і модифікація окремих її мотивів, виділення й посилення в них основного, визначального призвело до того, що поет у надзвичайно виразних картинах, які вражають своєю простотою, багатством фарб і глибиною думок, відобразив суттєві сторони історичного минулого свого народу, його героїзм, стійкість та волелюбність.

Т.Шевченко відтворює героїчне минуле нашого народу й різними стилістичними засобами мови. Не менш характерною особливістю поетичного стилю дум, як і народної творчості в цілому, є часте вживання синонімів. Подвійні синоніми багато разів зустрічаємо в творах Т.Шевченка: мед-горілку, плаче-ридає, потопає-пропадає, турки-яничари, козацтво-товариство, брати-запорожці тощо. Саме цю особливість стилю поетичної творчості народу глибоко сприйняв поет і вона стала складовою частиною його творчості, надавши мові більшої виразності.

Фольклорний матеріал не переобтяжує поетичні твори, а використовується лише тією мірою, яка робить його необхідним творчим компонентом, котрий допомагає розкрити задум поета.

ЛІТЕРАТУРА

1. Що значило козацтво для України? – Режим доступу: "http://www.litrasoch.ru/shho-znachilo-kozactvo-dlya"
2. Синиця І. Лексема козак: від історичного поняття до етнопсихологеми (на матеріалі наукових та художніх текстів XIX ст.) / Ірина Синиця // Культура слова. – 2004. – Вип. 64. – С. 57-62.
3. Арендаренко І. Взаємодія історії та фольклору в історичних поемах В.Скотта і Т.Шевченка / Ірина Арендаренко // Слово і час. – 2003. – № 3. – С. 62-66.
4. Комаринець Т. Шевченко і народна творчість / Теофіль Комаринець. – К.: Державне видавництво художньої літератури, 1963. – 232 с.
5. Шевченко Т. Твори / Тарас Григорович Шевченко: В 5 т. – Т. 1. – К.: Дніпро, 1978.– 373 с.
6. Наливайко Д. Компаративістика й історія літератури. Університетські лекції з теорії літератури і компаративістики / Дмитро Наливайко. – Харків: Наукове видавництво "АКТА", 2006. – 366 с.
7. Швецова А. Національний характер як феномен культури / Антоніна Вікторівна Швецова. – Сімферополь: Таврія, 1999. – 265 с.
8. Лозко Г. Національний характер українців / Галина Лозко. – Режим доступу: "http://etno.uaweb.org/lozko/r05.html"

УДК 821.161.2:82-311.6

РОМАН В.ШКЛЯРА "ЧОРНИЙ ВОРОН": ІСТОРИЧНА ТА ХУДОЖНЯ ПРАВДА

Стадніченко О.О., к. філол. н., доцент

Запорізький національний університет

Стаття присвячена дослідженню специфіки відображення національно-історичних реалій у романі В.Шкляра "Чорний Ворон" з точки зору відтворення історичної та художньої правди. Розглядаються особливості художнього осмислення малодосліджених подій української історії, роль документальних матеріалів у художньому тексті.

Ключові слова: художній час, художній простір, історична правда, художня правда, історична достовірність, художній вимисел.

Стадниченко О.А. РОМАН В.ШКЛЯРА "ЧОРНЫЙ ВОРОН": ИСТОРИЧЕСКАЯ И ХУДОЖЕСТВЕННАЯ ПРАВДА / Запорожский национальный университет, Украина.

Статья посвящена исследованию специфики отражения национально-исторических реалий в романе В.Шкляра "Чорный Ворон" с точки зрения воссоздания исторической и художественной правды.

Рассматриваются особенности художественного осмысления малоисследованных событий украинской истории, роль документальных материалов в художественном тексте.

Ключевые слова: художественное время, художественное пространство, историческая правда, историческая достоверность, художественный вымысел.

Stadnichenko O.O. NOVELS "BLACK RAVEN" BY V.SHKLYAR: HISTORICAL AND ARTISTIC TRUTH / Zaporizhzhya National Uuniversity, Ukraine.

From the point of view of reconstruction of historical and artistic truth the article investigates the reflection of national historical realities of novel "Black Raven" by V.Shklyar. The features of artistic recognition of little-investigated events of Ukrainian history and the role of documentary data in the novels are considered by the author.

Keywords: artistic time, artistic space, historical truth, historical authenticity, artistic invention.

Історична тематика посідає одне з чільних місць у вітчизняному літературному процесі як з огляду на суто кількісні виміри, так і в аспекті рівня художнього моделювання минулого засобами словесного мистецтва. Струмінь цієї проблематики в національній літературі надзвичайно потужний – від "Повісті минулих літ", "Історії Русів" через історичні твори Т.Шевченка, П.Куліша, М.Старицького до сучасних романів. Творча еліта України повсякчас прагнула в образній формі узагальнити найважливіші віхи історичного буття етносу. Особливістю ж етнічної пам'яті є здатність пробуджуватися й повертати до колективної уяви те, що, здавалось би, цілком забуте.

Окреме місце в нашому письменстві належить творам про державницькі змагання нації, що супроводжували весь період її історичного розвитку. Перебіг поворотних моментів національно-визвольних рухів був об'єктом художніх спостережень багатьох письменників. Вони зверталися до маловідомих сторінок історії українського народу, осмислювали причини й перебіг його багатовікової боротьби за національний суверенітет.

Не випадково ж ці твори донині викликають неабиякий інтерес з боку істориків і теоретиків літератури. Так, у дослідженнях М.Ільницького на особливу увагу заслуговують роздуми про роль документа в історичному творі, фольклоризм останнього, положення про автора як своєрідного коментатора чи учасника зображуваних подій: "... історична тема в літературі – це посилено пульсуюча думка, а не лише опис, відтворення подій та фактів. Наша література дозріла до художнього відображення історії духовної, історії мислячої, історії ідей" [3, 108]. Деякі теоретичні й практичні аспекти проблеми формування національної самосвідомості засобами художніх творів історичної тематики в різний час були предметом досліджень вітчизняних та російських методистів-словесників. У монографії "Випробування істиною" Б.Мельничук розгортає ряд важливих теоретичних міркувань, зокрема, щодо художнього вимислу й домислу: "...художній вимисел – то приналежність творів, де змальовуються обставини й люди, яких насправді не було, а художній домисел має місце там, де інтерпретуються реальні особи та достеменні історичні факти. Це з одного боку. З другого ж виходить, що за допомогою вимислу проникають в суть інтерпретованого, а домисел дає змогу воскресити характерні історичні деталі" [5, 37].

За останні 60 років з'явилося чимало синтетичних розвідок із проблем становлення і розвитку історичної літератури. Так, у працях А.Гуляка, М.Ільницького, Б.Мельничука, Л.Ромащенко, Н.Воробйової, Б.Козьміна, І.Мотяшова, М.Сиротюка тощо з'ясовувалися важливі проблеми типології історичної прози, трансформації фольклорної образності в ній, досліджувалися питання ролі творчої фантазії митця, історизму як концепції суспільного розвитку й філософського підґрунтя естетичного осягнення дійсності.

Твори на історичну тему мають специфічне завдання - формувати національну свідомість, розкривати і примножувати історичний духовний досвід людства, давати моральні уроки майбутнім поколінням. За співвідношенням між фактом і вимислом (домислом) історичні твори поділяються на три жанрові різновиди: історико-художні, художньо-історичні, художньо-документальні.

Достовірність, переконливість зображення досягається тим, що послідовність історичних подій показано через окремих людей, взятих у співвідношенні з часом і простором. Кожен герой твору постає перед вибором, не тільки здійснює ті чи інші вчинки, а й намагається осмислити свій час і себе у ньому. У підході до змісту історичної прози в українській літературі спостерігались дві основні лінії, які постійно змагалися між собою.

В одній з них сюжетним стержнем художнього моделювання людини і часу виступає герой, створений уявою автора або ж збережений народною пам'яттю чи зафіксований у документах, герой, який хоч і не був видатною історичною особою, але опинився в центрі важливих історичних подій. Такий підхід дає можливість широко змалювати історичне тло, зобразити особливості суспільного життя, рухливість просторово-часових співвідношень через призму людського погляду, створити цікаві пригодницькі ситуації, сюжетні колізії. Відомі історичні образи виступають переважно в епізодах, бо автор надає перевагу достовірності атмосфери часу, елементам побуту, психології персонажів.

Друга лінія ґрунтується на історичній достовірності зображуваних подій та постатей, а художньому домислові відводиться другорядна роль. Ця особливість передбачає художню інтерпретацію таких подій і постатей, які впливали на подальший хід історії, долю народів. Художність при такому підході полягає в перенесенні фактів і подій на мову художніх образів, у розв'язанні проблем у свідомості героя, у роботі його думок.

Якщо в обох цих лініях надається різна роль науковій достовірності і художньому домислу, то виникає потреба в з'ясуванні значень цих понять, їх місця і ролі у творі. Наукова достовірність – це той зміст, що за допомогою письменника стає художнім образним освоєнням конкретного історичного матеріалу. Б.Мельничук стверджував, що "у справді мистецькому творі історична істина не існує окремо від істини художньої" [6, 12]. Не можна не погодитися з вченим, який упевнений, що художній домисел "являє собою дофантазування, допридумування, тобто доповнення до того, що справді існувало, чому можна знайти документальне підтвердження, і полягає в тому, що письменник розробляє задокументований або просто відомий факт, роблячи з нього діалог, пейзаж, портретну характеристику, домисел виступає у ролі допоміжного елемента стосується штрихів, деталей" [6, 15]. Спираючись на думку М.Сиротюка, можна сказати, що наукова достовірність – це "реальна історія, трансформована в сюжет, у картини і образи, в людські долі,... окремі персонажі,... обставини життя" [10, 28].

На думку В.Пахаренка, "автор у художньому творі пришвидшує, або пропускає несуттєві події, побіжно окидає оком чи й оминає другорядні картини, об'єкти, речі. Натомість зосереджує увагу на подіях і об'єктах важливих, зазвичай це ситуації вибору, картини, об'єкти, речі, в яких проявляється духовна сутність людини" [8, 22].

Отже, художній домисел в історичному оповіданні завжди межує з науковою достовірністю. В історичному оповіданні наявні і своє, авторське осмислення неспростовних фактів і своє тлумачення історичної особи, і свої припущення, здогади. Найкращі історичні твори допомагають зрозуміти епохи, що відійшли в минуле, змальовуючи в художніх образах побут, соціальний і моральний стан суспільства, мають соціально-історичну цінність Л.Климович вважає, що "дійсно художні історичні твори включають модернізацію, яка не перекручує історичну правду, але і не заперечує художнього домислу, без якого неможливе мистецтво" [4, 17].

Художня історична література абсолютно об'єктивною бути не може, бо автори по-своєму бачать події, трактують їх, виражаючи своє ставлення до персонажів чи то конкретно історичних, чи народжених авторською уявою і фантазією, яка 2не завжди збігається з офіційною точкою зору, а часом й з традиційними уявленнями про ту чи іншу епоху" [3, 21].

Історичне оповідання стає рухливою, мінливою і щоразу ніби по-новому народжуваною системою, котра прагне глибоко художньо осягнути образну модель минулого часу, людські риси історичних і вигаданих осіб.

Серед художніх творів, у яких відображено історичне минуле українського народу, помітне місце посідає історичний роман В.Шкляра "Чорний Ворон". Цей роман присвячений маловідомим сторінкам української історії 1920-х років XX століття – Холодноярівській республіці.

Холодний Яр кров'ю і загравами спалених ворогом сіл вписав блискучі сторінки в історію визвольної боротьби і дав десятки вогненних прикладів героїзму, якими не кожна нація може похвалитися. Холодний Яр – це одна з найяскравіших сторінок визвольної боротьби в Україні. Це живий приклад, як невеликі числом, але сильні духом можуть успішно боротися з незрівнянно сильнішим ворогом.

Роман В.Шкляра "Чорний ворон" – перша сучасна художня інтерпретація подій Холодного Яру 1920-х років. Твір викликав шквал дискусій, бо сюжет ґрунтується на маловивченій сторінці української історії, і до того ж книга вийшла синхронно у двох видавництвах під різними назвами ("Залишенець"). В.Шкляра ("Тінь сови", "Ностальгія", "Ключ", "Елементал", "Кров кажана" та ін.) називають одним із найпопулярніших письменників сучасності. Його "Чорний Ворон» – твір унікальної художньої сили, з потужними деталями, часовим колоритом, глибокою філософією.

У 1990-х роках, коли перевидали роман Ю.Горліса-Горського "Холодний Яр", В.Шкляр прочитав його із величезним захопленням. Письменника вразила відчайдушна боротьба молодих людей за волю, за незалежну Україну. Історичний роман В.Шкляра охоплює чотири роки війни, яку розпочали у 1921-му більшовики проти Української Народної Республіки. "Чорний Ворон", фактично, реабілітує національну свідомість Центральної України. Рівень такої самосвідомості, на думку автора твору, до 1933-го був вищий, ніж на Заході. Але в романі вже є нечіткі передчуття і 33-го, і 37-го.

У сюжеті – боротьба, смерть, свобода, навіть еротичні сцени, написані з обережністю. Є нецензурні висловлювання російською (додається виноска: "Брутальний російський матюк"). Письменник, як він сам зізнається, не створював книжку лише на рівні легенд. Він багато працював з архівними джерелами [9]. До того ж він звертався до кілька книжок самих повстанців, безпосередніх учасників руху. Наприклад, документальна книжка осавула Холодноярського полку Юрія Горліса-Горського "Холодний

Яр". Також дивом залишилися живими отамани Лютий Лютенко, Михайло Дорошенко, Микола Василенко. Ці бійці писали свої книжки вже у літньому віці. Події "Чорного Ворона" прив'язані до конкретних фактів та історичних дат. У тексті роману неодноразово вплітаються документальні зведення на кшталт: "Черный Ворон – непримиримо хитрый и упрямый враг. Возраста около тридцати лет. Высокого роста, черная борода, длинные черные волосы до плеч. Глубоко посаженные глаза тоже темные, взгляд тяжелый, медлительный, выражение лица суровое. Политически грамотен, бывший офицер царской, а потом петлюровской армии..." [11, 16].

Або: "К поимке банды Черного Ворона, кроме ударной группы окружного отделения ГПУ и милиции, в сводный отряд было привлечено 60 ответчиков из крестьян близлежащих сел. За три дня погони было несколько столкновений с бандитами, однако они ускользали от удара..." [11, 51]. Цим людям із лісу більшовики за прихід із повинною обіцяли амністію, мовляв, станете червоними командирами, підете працювати в міліцію, ви ж справжні лицарі. З документу: "Поддавшихся на амнистию бандитов националистической окраски поначалу ни в коем случае не расстреливать и не брать под стражу, а наоборот, после тщательной проверки привлекать к работе в соворганах..." І наприкінці цього ж указу: "...Амнистированных главарей отправлять в Харьков якобы для дальнейшего осведомления, и только там после допросов уничтожать" [11, 78].

А ось і лист одного такого ватажка рідним: "Пишу цього листа в сумному передчутті, що ми більше не побачимося. Адже ви самі знаєте, що додому мені вороття немає. Я вже просив вас і зараз прошу відмовитися від мене хоча б перед більшовицькою владою, аби вона не цькувала вас усеньке життя за те, що ваш син і брат був "бандитом" [11, 92].

Для письменника, небайдужого до тих подій, рух 20-х – одна з найдраматичніших сторінок нашої історії. Яка інколи замовчується. Не всі знають, що була Холодноярська республіка як остання опора УНР – про неї чекісти писали: "Кипящий казан, с которым нельзя справиться". Червона армія перемогла Антанту, Денікіна, Махна, поляків. Але з цими повстанцями впоратися виявилося важко. Найзапекліші з них – залишенці – продовжили боротьбу навіть тоді, коли в Україні утвердилася диктатура чужинців і не було вже надії на визволення. Таким був загін отамана Чорного Ворона. "Чорний Ворон" – не ура-патріотичний твір "на потребу".

Цей роман насамперед про кохання. Драматичне і глибоке. Любовні лінії роману виписані на рідкість живо, пластично, відверто, що неймовірно оживляє повстанські будні. Про роман В. Шкляра можна сказати, що це вестерн, роман-притча. А за бажання можна поглянути на нього і як на документальний твір.

Тут дивовижний масштаб особистостей деяких персонажів. Насамперед постать отамана Чорного Ворона – Веремія Чорновуса. Він мудрий, як одноокий ворон, який невідомо скільки живе на світі. Ця людина веде свою, особисту війну з конкретним режимом. Насамперед образ Чорного Ворона виписаний яскраво, рельєфно – після знайомства з романом уявити інакшого отамана складно. Зі слів інформатора: "Сам Черный Ворон чрезвычайно меткий стрелок, однажды выстрелом из револьвера спокойно выбил из рук своего подопечного бандита подсолнух, с которого тот щелкал семечки во время серьезного розговора" [11, 115]. Цей Ворон розумів, що в найближчі десятиліття ніякої Української Народної Республіки не залишиться і в пам'ятку. Але це був його вибір: знати, що приречений, однак безстрашно йти до кінця.

У своїх численних інтерв'ю для журналістів В Шкляр зазначав: "Дві головні проблеми постали переді мною. Перша – зібрати максимальну кількість матеріалів, історичних джерел. Щоб писати не на рівні легенди, а на міцній документальній основі. Хоча "Чорний ворон" – це передусім художній твір. Крім того, я займався польовими дослідженнями, багато їздив холодноярськими краями. Пізніше отримав доступ до галузевого державного архіву СБУ, там, на щастя, зберігся великий масив чекістських документів, які відтворюють хроніку боротьби 1920-тих років, із портретами отаманів, зі специфікою їхнього опору – ці документи прямо цитовані в романі. Вони смачні, колоритні та вдало доповнюють художню канву. А друга проблема полягала в тому, як подати цей матеріал. Я дуже довго обмірковував композицію твору, його форму, архітектоніку. Я знав, що це буде роман мого життя, і намагався зробити все можливе. Колись Чехов казав: "Пиши кожен наступний свій твір так, ніби він останній". Десь за цим принципом працював і я" [9].

Роман "Чорний Ворон" писався як на теперішні часи довго – тринадцять років. Але така часова об'ємність роботи відчувається в романі – він в українському белетристичному континуумі надто інформативно насичений, як кажуть – "відпрацьований". У романі В.Шкляра історія і романтичний міф переплітаються. Автор зазначає, що писав суто художній роман, і документальні вкраплення введені туди тому, що читаються, як художня проза, а подеколи навіть і цікавіше. "Я ніколи не ставив собі за мету когось виховати на власних творах, я просто хотів відновити те, що випало з нашої пам'яті, я працював над цим із насолодою, хоча тяжко й довго. У кожному творі є таємниця, читач повинен щось сам домислювати" [9].

Про намагання В.Шкляра витворити новий епос також свідчить очевидна міфологізація тексту. "Безсмертний" отаман Веремій, якого, швидше за все, ніхто ніколи не бачив, – герой, який має підтримувати в повстанців бойовий дух, тож письменник зумисне підтримує в уяві читача легенду про Веремія. Легенду, яка часом викликає поблажливу посмішку: бачте, Веремієва дружина може впізнати свого чоловіка тільки за родимкою (вгадайте, на якому місці!). Герої-вовкулаки, містична аура й, зокрема, мотив двійництва (окрім двох "чорних воронів" – отамана й птаха, в романі В.Шкляра є дві таємничі жінки – козачка Дося і сліпа ворожка Євдося, обидві нещасливо закохані в отамана Чорного Ворона-Лебединського) – це все засоби творення міфу.

На наш погляд, автор розуміє містику реалістично, і не любить писати про те, чого не може трапитись в житті. У нашому житті багато справжньої містики. За словами письменника, у кожному творі є таємниця, читач повинен щось сам домислювати. Він не любить вигадок, мрій. В.Шкляр відтворює історичні реалії так, як їх знає і розуміє. Інша річ, що фінал його роману міг бути інакшим. За логікою, Чорний Ворон мав загинути, адже він обрав смерть, бо не здобув волі. Роман і доля персонажа – так, тут може трапитися багато варіантів. А в історії – ні. Така вже доля випала українській нації, і змінювати її навіть у художньому творі автор не схильний.

Вибір героя драматичний. Аби вижити, Чорний Ворон мусить відмовитися від геройського життя на користь життя пристосованого. Для нього такий крок є непростим, проте нам, людям сучасним, зрозуміліша усе-таки не самопожертва, що сприймається сьогодні як анахронізм, а прагнення жити і вижити за будь-яку ціну. Та й за законами масового жанру кінець має бути оптимістичним, усміхненим.

Будь-яка національна спільнота виробляє своє бачення минулого і, відповідно, свою історичну свідомість. Звісно, національне історіописання не варто сприймати як точне та об'єктивне відображення історичних реалій. Це проекція нашої свідомості на історичний матеріал. Першопрохідцями у цій справі є історики, які іноді навіть стають національними ідеологами та національними лідерами. Помітну роль у цьому відігравала і продовжує відігравати художня література. Вона не лише доступно пропагує "історичну правду", але, в силу своєї специфіки, творить "потрібні" міфи, які навіть починають сприйматися як реальні історичні факти.

Сучасна українська література має не так вже й багато подібних, абсолютно націоцентричних творів, щоби заперечувати саме таке художнє вирішення проблеми 20-х рр. минулого століття. Роман "Чорний Ворон" – яскравий приклад щільного зв'язку естетики і ідеологічної лінії. У даному випадку можна говорити про абсолютну присутність автора у тексті. Широка читабельність роману В.Шкляра зумовлена великою мірою випнутою наперед подієвістю. Саме вона притягує своєю напругою, частими детективними моментами, несподіваними обривами сюжету на "самому цікавому місці" і продовженням їх значно пізніше, вже коли перехоплений дух читача трохи розслабляється. Всі ці епічні засоби в коктейлі успішно впливають на зацікавленість.

Можливо історики будуть шукати розбіжностей художньої та історичної правд, але ж "мистецький твір не відтворює дійсність, а творить нову дійсність з власними внутрішніми законами" [9]. У цьому випадку, художня апеляція до саме цієї сторінки історії, напевно найбільше художньо не опрацьованої, є сильним ходом в українському літературному процесі.

Наприкінці XX століття Україна вступила в діалог зі світом як самостійна і незалежна держава. Для конструювання власного майбутнього необхідно щонайперше пізнати своє історичне минуле. Історико-культурний досвід кожної нації є унікальною скарбницею колективних значень і смислів, які для прийдешніх поколінь стають основою усвідомлення власної національної ідентичності, консолідують спільноту. Тому набуває особливої актуальності проблема формування у молодих поколінь українців уміння декодувати значення й смисли історико-культурного досвіду нашого народу, будувати на їх основі власний світогляд, поглиблюючи й розвиваючи національну самосвідомість.

Звертання письменника до історичної тематики спричинено духовним відродженням, потребою привнести в сучасне суспільне буття ідеї та думки, які спрямовані на становлення вільної особистості, а також індивідуальними "історичними" інтересами автора.

Письменник поставив перед собою завдання про суворе дотримання життєвої й художньої правди, і саме цим змусив літературу перестати бути "кривим дзеркалом". Тому ми тут стаємо свідками того, як правдивість художня досягається не тільки самою щирістю автора: багатство творчої уяви дає можливість майстру пера узагальнювати факти, щоб читач пізнав той світогляд героїв, який дав їм силу не зломитися, вистояти й перемогти. Із сторінок твору читач довідується, як часто борцям доводилось бути у граничних (межових) ситуаціях – між життям і смертю.

У центрі роману – видатні історичні постаті, тому сюжетний рух пов'язаний із біографіями, основними етапами формування характерів. Тим часом усе в творах підпорядковується відображенню доленосних історичних подій, що впливають на весь народ і на головних персонажів, які перебувають найближче до них. Уважне прочитання засвідчує поглиблений інтерес авторів до проблем зв'язку часів, історичної

пам'яті, прямування до епічності у відтворенні переломних подій вітчизняної історії, втілення українських традицій і національних ідеалів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Горліс-Горський Ю.Ю. Холодний Яр.: Роман / Ю.Горліс-Горський. – Львів: Відродження, 2008 – 432 с.
2. Гуляк А.Б. Становлення українського історичного роману: Монографія / А.Б.Гуляк. – К.: ТОВ "Міжнародна фінансова агенція", 1997. – 293 с.
3. Ільницький М.П. Людина в історії (сучасний український історичний роман): Монографія / Ільницький М.П. – К.: Дніпро, 1989. – 356 с.
4. Климович Л. Историзм, идейность, мастерство: исследовательские этюды: Монография / Л.Климович. – М.: Советский писатель, 1985. – 375 с.
5. Мельничук Б.І. Випробування істиною: Проблема історичної та художньої правди в українській історико-біографічній літературі (від початків до сьогодення): Монографія / Б.І.Мельничук. – К.: Академія, 1996. – 272 с.
6. Мельничук Б.І. Проблема історизму та художньої правди в українській історико-біографічній літературі /від початків до сьогодення/: Автореф. докт. дис. / Б.І.Мельничук. – Львів, 1997. – 41 с.
7. Ромащенко Л.І. Жанрово-стильовий розвиток сучасної української історичної прози: Монографія / Л.І.Ромащенко. – Черкаси: Вид-во Черкаського державного університету імені Богдана Хмельницького, 2003. – 388 с.
8. Пахаренко В. Нарис української поетики / В.Пахаренко // Українська мова і література в школі. – 1990. – № 8. – С. 10-84.
9. Сапко М. "За логікою Романа..." / М.Сапко М. / /Друг читача. – 21.12.2009.
10. Сиротюк М. Український радянський історичний роман: Монографія / М.Сиротюк. – К.: Наукова думка, 1971. – 285 с.
11. Шкляр В.М. Чорний Ворон: Роман / В.Шкляр. – К.: Ярославів Вал, 2009. – 356 с.

УДК 821.161.2.0 "06" С-91

СПЕЦИФІКА ХРОНОТОПУ В ІСТОРИЧНОМУ РОМАНІ П.ЗАГРЕБЕЛЬНОГО "СМЕРТЬ У КИЄВІ"

Сушкевич Т.О., аспірант

Житомирський державний університет імені Івана Франка

У статті розглянуто хронотоп роману "Смерть у Києві" П.Загребельного. Особлива увага зосереджується на значенні часу і простору в композиції твору.

Ключові слова: хронотоп, час, простір, композиція, сюжет.

Сушкевич Т.А. СПЕЦИФИКА ХРОНОТОПА В ИСТОРИЧЕСКОМ РОМАНЕ П.ЗАГРЕБЕЛЬНОГО "СМЕРТЬ В КИЕВЕ" / Житомирский государственный университет имени Ивана Франка, Украина.

В статье рассматривается хронотоп романа "Смерть в Киеве" П.Загребельного. Особое внимание уделено значению времени и пространства в композиции произведения.

Ключевые слова: хронотоп, время, пространство, композиция, сюжет.

Sushkevych T.O. SPECIFIC OF THE CHRONOTOPE IN P.ZAGREBELNY'S HISTORICAL NOVEL "THE DEATH IN KIEV" / Zhytomyr State University after Ivan Franko, Ukraine.

In the article the timespace of P. Zagrebelny's novel "The Death in Kiev" is examined. The special attention is spared the value of time and space in the composition of the work.

Keywords: khronotop, time, space, composition, plot.

Проблема хронотопу в художньому творі не нова й уже неодноразово досліджувалася. Проте вона не втрачає своєї актуальності, що можна пояснити словами Р.Козеллека: "Стара тріада місце час та особа вочевидь присутні у творі будь-якого автора, що пише на історичну тему. Якщо місце, час та особа